

ρας. Οὕτω μόνον θὰ ἔχει ὑπερνικηθῆ ἠϊκιῶς καὶ ἄπαξ διὰ παντὸς ὁ ἐσφαλμένος χωρισμὸς τῆς Ἰδέας: ἢ ἀπὸ τῆς πείρας, τ. ἔ. ἀπὸ τοῦ ἔργου τοῦ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν δυνατήν, κεχωρισμένη Ἰδέα θὰ παύσει νὰ ἀποτελῆ, ἀκριβῶς διὰ τοῦ χωρισμοῦ, ἀντικείμενον ἐνδιαφέρον τὴν ἡμετέραν γνώσιν ἢ ὁποῖα καὶ μόνη, κατ' οὐσίαν, εἶνε τὸ κύριον δι' ἡμᾶς ζήτημα.

Οὕτω διανοίγεται ἐνταῦθα εὐρὺς ὀρίζων ὁ ὁποῖος θὰ ἐκέκτητο μεγάλην σπουδαιότητα καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ἀκόμη δὲν ἦτο ὁ Πλάτων εἰς θέσιν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν νέαν αὐτοῦ προαίρεσιν. Ἀπομένει νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον ἐπραγματοποίησεν αὐτήν.

Ἀκριβῶς δὲ τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ θέμα διὰ τὸ δεύτερον καὶ κύριον μέρος τοῦ ὁποῖου πάντα τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα ἀπετέλουν μόνον τὴν προανίκρουσμα. Ἡ πλάνη τῶν ἐλεατῶν ὡς καὶ ἡ τῆς παρανοηθείσης περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίας, ἢ θέτουσα ἀπέναντι ἀλλήλων Ἰδέαν καὶ ἀντικείμενον τῆς πείρας ὡς δύο κλάσεις ἀντικείμενον, ζητοῦσα κατόπιν μεταξὺ αὐτῶν σχέσιν τινα ὡς μεταξὺ πραγμάτων, ἢ μεσιζόν τι, νῦν τὸ πρῶτον τελείως ἐκριζοῦται, ὄχι ἀπλῶς ἀπαγωγικῶς διὰ τοῦ παραλόγου τῶν συνεπειῶν ἀποκρουομένη, ἀλλ' ἀποδεικνυομένου πῶς ἡ Ἰδέα ἔχει εὐθέως ἐξ ἀρχῆς θετικὴν σχέσιν πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς πείρας, πῶς τ. ἔ. οὐδὲ κἂν ἐπιτρέπεται νὰ φαντασθῶμεν αὐτὴν κεχωρισμένην ταύτης· ἐν ταύτῃ δὲ (τῇ πείρᾳ) δὲν εἶνε δυνατόν νὰ φαντασθῶμεν αὐτὴν ὡς πρᾶγμα ἢ ἀντικείμενον, ἀλλὰ μόνον ὡς μέθοδον ἢ ὁποῖα τὸ πρῶτον καίμιστα δυνατὰ πάντα τὰ ἀντικείμενα. Ταῦτοχρόνως θὰ ἔχει ἤδη λυθῆ τελείως καὶ τὸ ζήτημα τῆς μεθέξεως. Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ ὑποδείξωμεν τὴν μέθοδον τῆς συναγωγῆς, ἀνάγκη νὰ καταδείξωμεν ἐπίσης πῶς διὰ τῆς μεθόδου ταύτης εἴμεθα πράγματι εἰς θέσιν νὰ ἀποκτήσωμεν τὸ γ τῆς ἡμετέρας γνώσεως δηλαδὴ τὸ ἀντικείμενον τῆς πείρας.

Καὶ ἤδη ἐπιλαμβανόμεθα τῆς κυρίας ἐρεῦνης.

Μέρος δεύτερον. Ἡ περὶ πείρας θεωρία τοῦ Πλάτωνος.

Σκοπὸς καὶ διάταξις.

Κατὰ τύπον μὲν παρουσιάζεται ἡ μεγάλη αὕτη ἐρευνα ὡς ἄσκησις εἰς τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον· οὐχ ἦττον ὅμως ἀποτελεῖ τὴν ἄσκησιν ἄνευ τῆς ὁποίας οὔτε ὁ Σωκράτης οὔτε ἄλλως τις θὰ δυνηθῆ νὰ λύσῃ τὸ σπουδαῖον ἐκεῖνο ζήτημα. Διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι τὸ πόρισμα τῆς ἀσκήσεως ταύτης θὰ εἶνε ἢ ἔστω καὶ ἔμμεσος λύσις τοῦ ζητήματος ἐκείνου. Τὴν ἐλπίδα ἡμῶν ταύτην θὰ ἴδομεν πληρουμένην.

Πρὸ τούτου ἀνάγκη νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι μετὰ μεγίστης δυνάμεως, ἐν τῇ μεταβάσει ταύτῃ ἀπὸ τοῦ πρώτου εἰς τὸ δεύτερον μέρος, τονίζεται ἡ σπουδαιότης τῆς διαλεκτικῆς με-

θ ό δ ο υ — τῆς τόσον κοινῶς ὡς ἀκάροπου θεωρουμένης φλυαρίας ἐκείνης. — Κατ' οὐσίαν δὲν πρόκειται περὶ ἄλλου τινὸς τρόπου ἐργασίας ἢ ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἐφήρμοσεν ἤδη ὁ Ζήνων. Εἰς τὸν «Φαῖδρον» ἤδη ὅτε τὸ πρῶτον εἰσήχθη ἢ «διαλεκτικὴ» μέθοδος, ἐξήρθησαν αἱ Ἀντιλογίαι τοῦ Ζήνωνος ὡς πρῶτα δοκίμια τῆς μεθόδου ταύτης. Ἀνάγκη ὅμως νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἀντιλογίαν ὄχι μόνον εἰς τὰ λεγόμενα τῆς πείρας ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς καθαρὰς ἐννοίας καὶ εἰς τὰς ἀμοιβαίας αὐτῶν σχέσεις. Καὶ οὕτω ἀποδέχεται ὁ Παρμενίδης τὴν προπετὴ πρόκλησιν μὲ τὴν ὁποῖαν ὁ νεαρὸς Σωκράτης ἔκαμε ἀρχὴν τῆς συζητήσεως. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ προπέτεια αὐτοῦ ἔπαυσε νῦν, θὰ παύσει δὲ ἀκόμη περισσότερο ὅταν θὰ ἴδῃ πόσον ὁ Παρμενίδης κατὰ γράμμα ἐξεπλήρωσε τὴν ἀξίωσιν αὐτοῦ: νὰ ἀναμίξη τοῦτέστι αὐτὰς ταύτας τὰς καθαρὰς ἐννοίας καὶ πάλιν νὰ ἀποχωρήσῃ αὐτὰς. Ὁ Σωκράτης δὲν θὰ ἀντιληφθῇ εἰ μὴ μόνον τὴν ἐξευτελιστικὴν αὐτοῦ ἦτταν διότι οὐδὲ πόρρωθεν προαισθάνεται πόσον μέγα θὰ εἶνε τὸ ἐκ ταύτης ἀποτέλεσμα. ἱ

Ἡ ὁ τρόπος ἐργασίας, διὰ τῶν ὑποθέσεων, παρουσιάζεται ἐν τελείᾳ ἀναλογία πρὸς τὴν ἐν τῷ «Φαίδωνι» ἀναπτυχθεῖσαν μέθοδον τῆς συναγωγῆς ἐκ τῶν καθαρῶν βάσεων τῆς γνώσεως. Ἀμφιβολίαι ἠγέρθησαν ὡς πρὸς τὸ ἐὰν ἢ ἐν τῷ «Παρμενίδῃ» ἐφαρμοζομένη μέθοδος συμβιβάζεται, κατ' ἀρχὴν, πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ Πλάτωνος περὶ διαλεκτικῆς, ὡς ἠνείκε αὐτὴν μέχρι τοῦδε. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ «Φαίδων» καὶ ἡ «Πολιτεία» ὁμιλοῦσι μόνον περὶ κατ' εὐθείαν γραμμὴν συναγωγῆς· πολλάκις ὅμως λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ δυνατόν τῆς ἐξαγωγῆς συμπερασμάτων ἐξ ἐσφαλμένων προϋποθέσεων, τοῦθ' ὅπερ ὡς μόνον σκοπὸν ἔχει νὰ ἀποκαλύψῃ τὸ σφάλμα τῶν προϋποθέσεων. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἰς τὸν «Θεαίτητον» ἐφήρμοσεν ὁ Πλάτων μετὰ μεγάλης ἐλευθερίας τὴν μέθοδον τοῦ ἐξετάζειν τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ ἐπιχειρήματα ζητήματός τινος. Καὶ ἐκεῖ ἡ λύσις τῶν ἀποριῶν ἐπαφίετο σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δξύνοιαν τοῦ ἀναγνώστου ὁ ὁποῖος μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑπεβοηθεῖτο ὑπὸ σαφῶν, ἀλλὰ μόνον διὰ τὸν προσεκτικὸν ἀναγνώστην σαφῶν, νύξεων. Ὁ «Παρμενίδης» εὐρύνει καὶ αὐξάνει ἀκόμη περισσότερο τὴν ἐδικὴν ταύτην τροπὴν τῆς δι' ὑποθέσεων μεθόδου, δὲν ἐγκαταλείπει ὅμως τὴν βῆσιν αὐτῆς, ἀποτελεῖ μάλιστα, τοῦναντίον, τὴν γνησιωτάτην παράστασιν τῆς ἐν τῇ «Πολιτεία» διατυπωθείσης ἀξιώσεως ὅτι ἡ συναγωγὴ ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ὡς ἀφετηρίαν καθαρὰς ἐννοίας, νὰ προχωρῇ μόνον διὰ καθαρῶν ἐννοιῶν καὶ μόνον εἰς τοιαύτας νὰ τελευτᾷ. Ἀφοῦ ὅμως ἀπαξ ἀπὸ τοῦ «Θεαίτητου» ἢ ἄρνησις καὶ ἢ ἀντίθεσις ἀνεγνωρίσθησαν ὡς λειτουργίαι τῆς διανοήσεως τόσον καθαρὰι ὅσον καὶ ἢ κατάφασις καὶ ἢ ταυτότης, πῶς ἦτο δυνατόν ὁ διὰ καθαρῶν ἐννοιῶν τρόπος ἐνεργείας νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀντιλογικὴν ἐξέτασιν;

Πρωτίστως μόνον κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῆ τελείως ὁ σκοπὸς τῆς ἐρεῦνης. Πρόκειται νὰ ἀποκτήσωμεν σαφῆ ἰδέαν περὶ αὐτῶν τούτων τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν, ὄχι εἰδικῶς περὶ τούτων ἢ ἐκείνων ὡς θὰ ἦτο ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐπίλυσιν ὠρισμένου δεδομένου προβλήματος, ἀλλὰ περὶ τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν ἐν γένει. Τὸ τοιοῦτον ὅμως ἦτο δυνατόν μόνον εἰάν, ὄχι ἀπλῶς αἱ ἀρχέγονοι ἐννοιαὶ ἀλλὰ καὶ αἱ ἐν αὐταῖς ὑπάρχουσαι λογικαὶ σχέσεις, διεξερχομένων εἰ δυνατόν πάντων τῶν δυνατῶν συνδυασμῶν (136 D τῆς διὰ πάντων διεξόδου) ἐτίθεντο καὶ ἤθροντο (διότι ἄρα εἶνε εἶδος τι θέσεως) ἀνεπτύσσοντο δὲ ἐν ἐξαντλούσῃ τῷ θέμα συναγωγῇ τὰ ἐκ τούτων πορίσματα.

Ἄλλὰ δὲν ἀποτελεῖ ἄρα γε τοῦτο ἀθεώρατον, μάλιστα ἀπέραντον ἔργον; Ὁχι, εἰάν ὑπάρχη ἄρτιον σύστημα καθαρῶν ἐννοιῶν. Θὰ ἀποδειχθῆ δὲ ὅτι οὕτω ἔχει τὸ πρῶγμα. Ὅπωςδήποτε ὅμως, καὶ οὕτω ἀποτελεῖ ἔργον ὁποῖον μόνον τιτὰν τὸ πνεῦμα ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ. Ἀνταξία δὲ τιτάνος θὰ ἦτο καὶ μόνη ἡ ἐπαχείρησις τοῦ ἔργου καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτευχθῆ τελειωτικὸν ἀποτέλεσμα, ὁποῖον ἄλλως τε ἡ ἀπλή αὕτη «ἄσκησις» οὐδὲ κἂν ὑπὲρ ἑαυτῆς διεκδικεῖ.

Ἡ ἀντιλογικὴ ἄρα ἐξέτασις εἶνε ἀπλῶς ἡ ἀναιπόρευτος συνέπεια τῆς σκοπούμενης διὰ πάντων τῶν δυνατῶν συνδυασμῶν «διεξόδου» τῆς ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων βασιζομένης μεθόδου ἐργασίας διὰ καθαρῶν ἐννοιῶν. Ἡ ἐννοια ὅμως τοῦ σκοποῦ τούτου εἶνε νὰ ὑποδειχθῆ τὸ μέγιστον τῶν ζητημάτων τῆς φιλοσοφίας τὸ τοῦ συστήματος τῶν καθαρῶν ἐννοιῶν. Ἐἶθε ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐξεταζομένη νὰ μὴ παραγνωρισθῆ πλέον ἢ παμμεγίστη σπουδαιότης τοῦ «Παρμενίδου».

Ὡς ἀρετηρία ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ οἰαδήποτε γνωστὴ θεμελιώδης ἐννοια. Ἐκείστη τούτων ὀρθῶς ἀναπτυσσομένη θὰ φέρει μετὰ λογικῆς ἀνάγκης εἰς ὅλας τὰς ἄλλας. Ὁ Παρμενίδης ὅμως, πολὺ φυσικᾶ, ἐκλέγει ὡς ἀρετηρίαν τὴν κεντρικὴν ἐννοιαν τῆς ἑαυτοῦ φιλοσοφίας, τὴν ἐννοιαν τ. ἔ. τοῦ ἐνός.

Εἶνε ἐλκυστικὸν νὰ φαντασθῶμεν, μετὰ τοῦ Zeller, ὑπὸ τὸ ἐν τοῦτο ἀμέσως τὸ ἐνιαῖον τῆς ἰδέας ἐν γένει, εἰς τρόπον ὥστε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ ἐρεύνῃ νὰ πρόκειται ὄχι περὶ μιᾶς τινος ἀλλὰ περὶ τῆς ἰδέας. Οὐχ ἦττον οὔτε ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον εἰσάγεται αὕτη καθιστᾷ τούτο ὅπωςδήποτε πιθανόν, οὔτε εἶνε δυνατόν, ὡς νομίζω, νὰ ἀποδειχθῆ τοῦτο ἐν τοῖς καθ' ἑκάστον. Τὸ ἐν χρησιμεύει ὡς ἀρετηρία, πρωτίστως βεβαίως ὡς μία θεμελιώδης ἐννοια, ὡς ἀντιπροσωπευτικὸν παράδειγμα, ὄχι ὡς γενικὴ ἔκφρασις τῆς καθαρᾶς ἐννοίας, τῆς καθαρᾶς λειτουργίας τῶν ἐννοιῶν ἐν γένει. Ὡς ἐκ τούτου καὶ τὸ μὴ—ἐν (ἢ τὸ «ἕτερον ἢ τὸ ἐν») ἀνάγκη νὰ μὴ νοηθῆ ἀμέσως ὡς τὸ ἀντικείμενον τῆς πείρας, ὡς τὸ καθοριστέον=χ. Τὸ τελικὸν βεβαίως ἀποτέλεσμα θὰ ἀποδείξει ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρῶγμα, ἀκριβῶς ὅμως τοῦτο πρόκειται νὰ φέρῃ

εἰς φῶς ἢ ἔρευνα. Ἀναντιρρήτως δὲν τίθενται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡς βάσεις αἱ ἔννοιαι τοῦ Πλάτωνος περὶ Ἰδέας καὶ φαινομένου φυσικώτατα, ἀφοῦ μέχρι τοῦδε ἀμφισβητοῦνται καὶ πρόκειται νῦν τὸ πρῶτον νὰ ἐξασφαλισθῶσιν ἐναντίον τῶν σοβαρῶν ἐνδοιασμῶν οἱ ὅποιοι κατέστησαν ἀναγκαίαν τὴν νέαν ταύτην ἔρευναν.

Τὴν σχέσιν τοῦ ἐνός πρὸς τὴν Ἰδέαν θὰ ἠδυνάμεθα ὀριζικῶς ὡς ἐξῆς νὰ διατυπώσωμεν. Τὸ ἐν δύναται νὰ γίνῃ παραδεκτὸν ὡς θεμελιώδης ἔννοια μόνον ἐπειδὴ ἀποδεικνύεται ὅτι εἶνε ἔκφρασις, μία ἐκ τῶν πολλῶν ἴσα δικαιώματα ἔχουσιν ἔκφράσεων τῆς ἐν γενεῖ λειτουργίας τῆς διανοήσεως. Ἀλλὰ καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι θεμελιώδεις ἔννοιαι: εἶναι, ταυτότης, διατήρησις, μάλιστα καὶ τὸ Μὴ—εἶναι, διαφορὰ, ἀλλοιώσις καὶ καθ' ἐξῆς εἶνε ἐπίσης τοιαῦται ἔκφράσεις καὶ μάλιστα τὰ ἴσα ἔχουσαι δικαιώματα. Ἀληθῶς ἄρα ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἐξ ἴσου καλῶς ἕναρξίς ἀφ' οἰασδήποτε ἐκ τῶν γνησίων θεμελιωδῶν ἐννοιῶν. Διότι, ὡς θὰ ἴδωμεν, εἰς τὸν «Φίληβον», ἐν καὶ τὸ αὐτὸ γίνεται ἐν καὶ πολλὰ ὡς ἐκ τῆς λειτουργίας τῆς λογικῆς (ὕπὸ λόγων) διότι αὕτη ἀποτελεῖ ἀθάνατον, οὐδέποτε γηράσκουσαν ιδιότητα αὐτῆς τῆς λογικότητος ἐν ἡμῖν (τῶν λόγων αὐτῶν ἀθάνατόν τι καὶ ἀγήρων πάθος ἐν ἡμῖν, Φίλ. 15 D). Δι' ὃ καὶ αἱ Ἰδέαι ἀποκαλοῦνται αὐτόχρομα ἐνάδες ἢ μονάδες (αὐτ. 15 AB). Καὶ οὕτω ὁ Ἀριστοτέλης ὁμιλῶν περὶ τῆς τελευταίας μορφῆς τῆς περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίας, ἀναφέρει ὡς τελευταίαν ἀρχὴν τῶν Ἰδεῶν ἐν γενεῖ τὸ ἐν (ὄρ. ἰδ. Μεταφ. I 7, 988 b). Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ Πλάτων ἐπροτίμα ὅπως οὖν τῶν λοιπῶν τὴν ἔκφρασιν ταύτην τῆς γενικῆς λειτουργίας τῆς λογικῆς. Αὐταὶ καθ' ἑαυτὰ. ὅμως αἱ Ἰδέαι θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποκληθῶσι τόσον μονάδες ὅσον καὶ ταυτότητες ἢ διαφοραὶ ἢ διατηρήσεις ἢ καὶ ἀλλοιώσεις. Αἱ καθαρὰι λειτουργίαι τῆς διανοήσεως εἶνε ὅλαι διάφοροι μόνον ἔκφράσεις τῆς καθαρᾶς λειτουργίας τῆς διανοήσεως ἐξαίρουσαι ἐκίστοτε ἀνὰ μίαν εἰδικὴν ἀποψιν αὐτῆς. Κατ' οὐσίαν ἄρα ἡ φιλονεικία ἀν τὸ ἐν ἀντιπροσωπεύει τὴν ἢ μίαν Ἰδέαν στερεῖται ἀντικεμένου. Ἀντιπροσωπεύει τὴν Ἰδέαν ἐπειδὴ ἀντιπροσωπεύει μίαν Ἰδέαν. Ὅπως οὖν ὅμως εἶνε καλύτερον ἐν ἀρχῇ νὰ προὑποθέσωμεν τὸ δεύτερον· διότι ἀπὸ τῆς μᾶς ταύτης ὁρμώμενοι πρόκειται νὰ φθάσωμεν εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἔκφράσεις τῆς λειτουργίας τῆς διανοήσεως, διεξερχόμενοι δὲ καὶ ἀποδεικνύοντες τὰς λογικὰς αὐτῶν ἀμοιβαίας σχέσεις πρόκειται τὸ πρῶτον νὰ συναρμολογήσωμεν τὴν λειτουργίαν τῆς διανοήσεως καὶ ὄχι νὰ θέσωμεν αὐτὴν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡς βάσιν, ὡς νὰ εἶχομεν ἤδη αὐτήν.

Ἦδη ἀρχεται ἡ ἀντιλογικὴ ἔρευνα περὶ τοῦ ἐνός, συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἔργου. Πρόκειται νὰ ἐξετασθῇ ποῖαι αἱ συνέπειαι 1) ὅταν τὸ ἐν εἶνε (ὅταν τ. ἔ. ἢ λειτουργία τοῦ ἐνός τίθεται καὶ πρόκειται νὰ ἰσχύῃ) 2) ὅταν τὸ ἐν δὲν εἶνε (ἐὰν δηλ. ἀρθῇ, ἐὰν πρόκειται νὰ μὴ ἰσχύῃ) καὶ μάλιστα εἰς ἀμφοτέρως τὰς περιπτώσεις ποῖαι αἱ συνέπειαι.

1) δι' αὐτὸ τὸ ἓν, 2) διὰ τὸ μὴ-ἓν ἢ τὸ «ἕτερον». ἼΙ ἐξ ἐπίτηδες ἀόριστος αὕτη ἔκφρασις σημαίνει πρωτίστως μόνον τὸ ἐκτὸς τοῦ πεδίου τῆς ὀρισμένης ταύτης λειτουργίας κείμενον πεδίων τῆς διανοήσεως τὸ ὅποιον κατάπιν σαφῶς θὰ διατυπωθῆ ὡς τὸ συσχετικὸν ἐκείνου πεδίου (*τὴν ἑτέραν φύσιν τοῦ εἶδους*, 158 C· ὁ Stallbaum ἔξαρχτῆ τὴν γενικὴν «τοῦ εἶδους» ἐκ τοῦ «ἑτέραν» εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἔκφρασις ἰσοδυναμεῖ πρὸς «τὰ ἄλλα τοῦ ἐνός»). Μόλις κατὰ τὴν τελευταίαν ἀνάλυσιν θ' ἀποκαλυφθῆ ὡς τὸ πεδίου τῆς σχετικῆς θέσεως ἢ τὸ πεδίου τῆς πείρας, ὡς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἤδη εἰς τὸ χωρίον 129 A εἶχεν ἀποκληθῆ: «τὰλλα ἃ δὴ πολλὰ καλοῦμεν», τὸ μετέχον τοῦ «καθ' ἑαυτὸ» ἢ τοῦ «εἶδους», τὸ ὅποιον ὁμοῦς πάλιν ἀκριβῶς ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ «ἕτερον» εἰς τὸ μεταλαμβάνον τῶν Ἰδεῶν (*τὰλλα μεταλαμβάνοντα*) κατὰ τὸν «Φαίδωνα» 102 B (πρβλ. τὸ «ἄλλο», αὐτ. 100 C).

Ἰλήν τούτου καὶ τὰ τέσσαρα σημεῖα ἐξετάζονται ἀντιλογικῶς. Ἀποδεικνύεται δὲ καὶ ἐπὶ ὅλων τῶν τεσσάρων ἐρωτημάτων ὅτι καὶ ἓν μὲν τρόπον οὐδενὸς εἶδους καθορισμὸς δύναται γὰρ τεθῆ ὑπὸ τῆς διανοίας, κατ' ἄλλον δὲ ὅλοι, καὶ οἱ πρὸς ἀλλήλους ἀντιφατικοί, εἶνε ἀνάγκη γὰρ τεθῶσι. Ἐπὶ ποίας ὁμοῦς διαφορᾶς ἐν τῇ ἀπόψει στηρίζεται ἡ ἀντίθεσις αὕτη εἰς τὰς συνεπείας οὐδαμοῦ λέγεται ἤδη καὶ γενικῶς· εἴμεθα οὐχ ἤτρον εἰς θέσιν γὰρ ἀρυσθῶμεν αὐτὴν μετὰ πλήρους βεβαιότητος ἐκ τῆς πραγματικῆς πορείας τῶν συναγωγῶν ἀμφοτέρων τῶν σειρῶν (ἀνὰ τέσσαρας). Τὴν μίαν προίαν, τοῦτέστι, τίθεται ἢ αἴρεται ἢ ἐνότης ἀπολύτως δι' ἑαυτήν, ἀσχέτως πρὸς ἄλλο τι (*χωρὶς*), τὴν δ' ἄλλην τίθεται ἢ αἴρεται εἰς τρόπον ὥστε γὰρ καθίσταται δυνατὴ λογικὴ μετὰ βασίς, ἢ ὅποια καὶ τῶντι πραγματοποιεῖται, ἀπ' αὐτῆς εἰς ἄλλην καὶ μάλιστα κατὰ σειράν εἰς ὅλους τοὺς καθαρὸς καθορισμοὺς τῆς διανοίας, τῆς ὁποίας μεταβίσεως τὸ δυνατόν στηρίζεται εἰς τὸ ὅτι αὕτη αὕτη ἢ ἐνότης λαμβάνεται μόνον σχετικῶς (*πῆ* καὶ *πῶς*), καὶ ἄρα σχετικῶς μόνον τίθεται ἢ αἴρεται. Ἀποδεικνυομένου λοιπὸν εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν ὅτι οὐδενὸς εἶδους θέσις θὰ ἦτο δυνατὴ καὶ ὅτι ἄρα τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο λογικόν τι μηδέν, αἰρομένης τέλος καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποθέσεως, εἰς δὲ τὴν δευτέραν, τοῦναντίον, ὅτι ὅλαι αἱ θέσεις τῆς διανοίας παραμένουσι δυναταί, ἀλλ' ὡς σχετικαί, δικαιολογουμένης οὕτω ταῦτοχρόνως καὶ τῆς συνυπάρξεως τῶν ἀντιφατικῶν θέσεων, λύεται κατ' οὐσίαν τὸ ζήτημα ὑπὲρ τῆς σχετικῆς καὶ ἐναντίον τῆς ἀπολύτου (ἀσχέτου) θέσεως διὰ γὰρ εἶνε κατ' ἀρχὴν δυνατὴ ἢ γνῶσις.

Ἐνταῦθα ὁμοῦς ἀποκαλύπτεται καὶ ἄλλη τις σπουδαία διαφορά εἰς τὰς συνεπείας, ὡς πρὸς τὸ ἓν τοῦτέστι καὶ τὸ μὴ ἓν. Ἴδαν ὡς ὑποκείμενον, περὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἰσχύσωσιν αἱ τῆς διανοήσεως θέσεις, λάβωμεν αὐτὸ τὸ ἓν ἔχομεν νέον παραλογισμόν, καὶ μάλιστα ἀποτελεῖ τοῦτο ἀκριβῶς ἐκεῖνον τὸν παραλογισμόν τὸν ὅποιον ἐπεθύμει γὰρ ἴδῃ ὁ

νεαρὸς Σωκράτης ὅταν προῦκάλει τοὺς ἑλεάτας: ὅτι τοὔτέστιν ὅλοι οἱ καθαροὶ τῆς διανοήσεως καθορισμοὶ θὰ ἠδύναντο ἀμοιβαίως τήσον νὰ ἀποδοθῶσιν ὅσον καὶ νὰ μὴ ἀποδοθῶσιν εἰς ἀλλήλους. Ἦδη ἔσχε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδῃ τὸ θαῦμα (τέρας 129 B) τοῦτο ταῦτοχρόνως δ' ἐπαυξάνεται πολὺ πλέον τοῦ δέοντος ὁ παραλογισμὸς, φανερώς ἐπὶ σκοπῶν πολεμικοῦ ἀστείσμοῦ: ἐπιθυμεῖτε νὰ ἐντρουφήσητε εἰς τὸν παραλογισμὸν, ἰδοὺ λάβετε αὐτόν, καὶ ἄφθονον μάλιστα! Εἶνε τοὔτο ὑπερθεματισμὸς (*ἀποδιδόναι ταῦτὰ καὶ πλεῖω* 128 D) ὁποῖον ὁ Πλάτων δὲν θεωρεῖ ὡς ἀπαγορευόμενον εἰς μίαν διαλεκτικὴν φιληνεκίαν. Ἡ σοβαρὰ ἔννοια τῆς παιδείας ἐγκείται εἰς τὴν ἀντίθεσιν ὅτι: εἶνε ἐσφαλμένον νὰ θεωρησώμεν τὸ ἔν ὡς τὸ καθοριστέον ὑποκείμενον καὶ εἰς αὐτὸ νὰ ἀποδώσωμεν «ἐκ τῶν προτέρων» ὅλους τοὺς δυνατοὺς προσδιορισμοὺς τοὔτο ἀκριβῶς ἀπετέλει τὸ θεμελιώδες σφάλμα τῶν ἑλεατῶν. Τὸ ἀληθές, τοῦναντίον, καθοριστέον ὑποκείμενον εἶνε μᾶλλον τὸ «ἕτερον» ἢ «μὴ—ἐν» τὸ ὁποῖον ἐνταῦθα, ἐν τῇ θετικῇ συμπληρώσει, καταφανῶς καὶ ὁητῶς ἐμφανίζεται ὡς ταυτιζόμενον πρὸς τὸ χ τῆς πείρας, πρὸς τὸ «μετέχον», ἢ φαινόμενον. Εἰς αὐτὸ δύνανται ν' ἀποδοθῶσιν ὅλοι, καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντιφατικοί, καθορισμοί, διότι ἀποτελεῖ τὸ πεδίου τῆς σχετικῆς θέσεως, ἢ δὲ σχετικὴ θέσις ἐπιτρέπει νὰ θέσωμεν ὁμοῦ, ἄνευ ἀντιφάσεως, καὶ αὐτοὺς τοὺς καθ' ἑαυτοὺς λαμβανομένους ἀντιφατικοὺς καὶ ἄρα ἀμοιβαίως αἰρομένους προσδιορισμοὺς.

Οὕτω ὅμως ἔχει λυθῆ ἢ ἤδη τὸ κεντρικὸν πρόβλημα. Ἀπὸ τῆς Ἰδέας δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ φαινόμενον, διότι τὸ φαινόμενον σημαίνει τὴν σχετικὴν θέσιν· κατεδείχθη ὅμως πλέον ὅτι ἡ βᾶσις τῆς σχετικῆς θέσεως κεῖται εἰς αὐτὰς τὰς καθαρὰς τῆς διανοήσεως λειτουργίας, ἐν τέλει: ἐν τῇ ἐν γένει λειτουργίᾳ τοῦ διανοεῖσθαι ἢ ὁποῖα συνίσταται εἰς τὸ σχετίζειν. Μόνοι ἄρα οἱ ἀληθεῖς προσδιορισμοὶ τῆς διανοήσεως, αἱ καθαρὰι θέσεις ὡς θεμελιώδη εἶδη τῆς σχετίσεως εἶνε σύμφωνοι (ἀρμόζοντες) πρὸς τὸ ἀληθές ὑποκείμενον τῆς γνώσεως ἡμῶν, πρὸς τὸ ὑποκείμενον τῆς πείρας καὶ δύνανται ἐγκύρως νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐπ' αὐτοῦ, ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

Τοιοῦτον περίπου εἶνε τὸ σχεδιάγραμμα τὸ ὁποῖον βεβαίως κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν σημαντικῶς περιπλέκεται. Πρὶν ἢ ὅμως ἐπληφθῶμεν ταύτης, ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ τυπικοῦ μέρους τοῦ τρόπου τῆς ἀποδείξεως. Ἡ σώρευσις ἀπατηλῶν συλλογισμῶν εἶνε τόσον μεγάλη εἰς ἓν μέρος τῶν συναγωγῶν τούτων, παραβλάπτουσα μᾶλλον ἢ ὀφελούσα τὸν κύριον αὐτῶν σκοπὸν, ὥστε μόνον ὡς ἐκ τοῦ σαφῶς δηλωθέντος δευτερεύοντος σκοποῦ διαλεκτικῆς «ἀσκήσεως» καὶ ταῦτοχρόνως ἀποκρούσεως τοῦ ἀντιπάλου διὰ τῆς εἰς τὸ ἄτοπον ἀπαγωγῆς δύναται αὕτη νὰ δικαιολογηθῆ. Τὰ θέματα ὅμως αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ δὲν ἀποβάλλουσι τὴν σοβαρὰν αὐτῶν σημασίαν ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος παιδείας τὸν ὁποῖον πρόσλαμβά-

νοισι πολλάκις αἱ ἀποδείξεις· διότι ἐὰν διορθώσωμεν τοὺς ἐσφαλμένους συλλογισμοὺς φθάνομεν κατ' οὐσίαν πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Ἀνάγκη λοιπὸν μόνοι μας νὰ παρατηρήσωμεν καὶ διορθώσωμεν τοὺς ἐσφαλμένους συλλογισμοὺς διὰ τὸ ὁποῖον ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον δὲν ἐλλείπουνσι καὶ νύξεις. Ἄλλως τε ἡ παράδοξος αὕτη ἐπεξεργασία, ἕνεκα τῆς ὁποίας πολλοὶ συγγραφεῖς καταφέρονται ἀδίκως ἐναντίον τοῦ ὅλου συγγράμματος, ἀφορᾷ, ἐὰν ἐξετάσωμεν μετὰ προσοχῆς τὸ πρᾶγμα, μόνον μίαν ἐκ τῶν συναγωγῶν, ἡ ὁποία τῇ ἀληθείᾳ, ἴσως ἀκριβῶς ὡς ἐκ τούτου, καὶ λεπτομερέστερον ἀναπτύσσεται, τοῦτέστι τὴν δευτέραν. Αἱ λοιπαὶ ἐπεὶ εἶνε σχεδὸν ἐντελῶς ἀμέμπτου ὀρθότητος ἢ τοῦλάχιστον δὲν περιέχουσι βαρύτερα ἄτοπα ἐκείνων τὰ ὁποῖα συνήθως ἀπαντιῶνται παρὰ Πλάτωνι. Πρέπει νὰ εἶνε τις τυφλὸς ἐὰν δὲν θέλῃ καὶ ἐντιῶθα νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ σοβαρὸν τῆς προθέσεως καὶ τὴν ἐμβριθείαν τοῦ πράγματος. Ἐὰν δὲ πρὸς τούτοις παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ πρόκλησις τοῦ Σωκράτους, εἰς τὴν ὁποίαν ἀκριβῶς ἡ δευτέρα ἐκείνη συναγωγή χρησιμεύει ὡς ἀπάντησις, παριστᾷ γενομένην ὑπὸ συγγραφείως τινὸς ἐπίθεσιν, τὰ πάντα τότε ἐξηγοῦνται ἀπλούστατα, κατὰ τὴν γνωστὴν μέθοδον τοῦ Πλάτωνος.

Πρώτη ὑπόθεσις: τὸ ἐν εἶνε.

I. Συνέπειαι διὰ τὸ ἐν ἐὰν τοῦτο τεθῆ ἀπολύτως (κεφ. 10-12)

Τὸ ἐν τιθέμενον ἀπολύτως κεχωρισμένως (χωρὶς 139 Γ) καθ' ἑαυτό, ἀποκλείει οἷονδὲποτε ἄλλον καθορισμὸν, καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἀπλοῦν καθορισμὸν τὸν ὁποῖον ἀκριβῶς ἀποδίδει αὐτῷ ἡ ὑπόθεσις: ὅτι τ. ἔ. εἶνε. Ἐν αὐτῇ ἤδη τῇ ὑποθέσει τίθενται πλείονες καθορισμοὶ οἱ ὁποῖοι, ἐπειδὴ τὸ ἐν λαμβάνεται ἐντελῶς ἀπαλύτως, ὄφειλον βεβαίως ν' ἀποκλεισθῶσι.

Οὕτω ὄφειλε λίαν συντόμως καὶ ταυτοχρόνως ἐν πάσει γενικότητι νὰ διεξαχθῆ ἡ ἀπόδειξις. Ἡ εὐρύτερα ἀνάλυσις σκοπὸν ἔχει κυρίως, ἀναπτύσσουσα αὐτούς, νὰ συστηματοποιήσῃ τοὺς καθαρὰς τῆς διανοήσεως καθορισμοὺς, τοὺς θεμελιώδεις προσδιορισμοὺς οἱ ὁποῖοι χρησιμεύουσιν ὡς βάσις πάσης ἐν γένει συνδέσεως ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου καὶ δύνανται, ὡς ἐκ τούτου, νὰ ἀποκληθῶσι Κατηγορίαι (τ. ἔ. θεμελιώδεις κλάσεις τῆς συνδέσεως). Ὁ Stallbaum ἤγειρε τὸ ζήτημα πότεν ἄρα γε νὰ ἠρῶσθῃ τὸ σύστημα τοῦτο ὁ Πλάτων. Τινὲς ἠθέλησαν νὰ ἴδωσιν ἐν αὐτῷ προκαταρκτικὸν στάδιον τοῦ συστήματος τῶν Κατηγοριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους ἢ ἀπομίμησιν τοῦ πυθαγορείου πίνακος τῶν ἀντιθέσεων. Ἡ ἀπάντησις κεῖται πολὺ ἐγγύτερον: ὁ Ζήνων καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Παρμενίδης πρῶτοι ἐφήρμοσαν τὴν μέθοδον τῆς ἐλευθέρως διὰ θεμελιωδῶν ἐννοιῶν ἐργασίας, ὁ δὲ Ζήνων φαίνεται ὅτι εἶχεν ἤδη πρὸ ὀφθαλ-